

ПУ-ТУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

Ціна 2,50 н.м.

15 березня 1947 р

УКРАЇНСЬКИЙ
Б. 1364
МУРЕВ-АРХІВ

№ 2

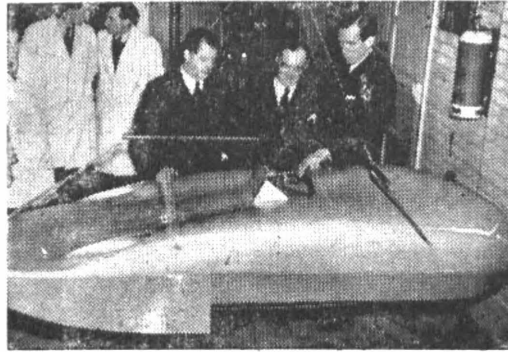
Новий віцекороль Індії лорд МУНТБАТТОН, що приходить у березні замість дотеперішнього віцекороля лорда Вевелла.
(Фото А. Р.)

Військовий губернатор англійської окупаційної зони генерал РОБЕРТСОН та військовий губернатор американської зони генерал КЛЕЙ на віллі «Гюгель» біля Ессену розмовляють у справі видобутку вугілля в Рурціні.
(Фото Д. Б.)

Рятування людей на Алясці від арктичного холоду за допомогою собак та гелікоптера. Рятувальна команда переносить врятованого з санок до гелікоптеру.
(Фото А. Р.)

Англієць МАЛКОЛМ КЕМПБЕЛ, що тримає світовий рекорд швидкості моторових човнів 220 кл. за годину, збирається перевершити власний рекорд у цьому човні, що буде зватися «Голубий Птах II». Малколм Кемпбел (в середині) коло моделю нового човна.
(Фото А. Р.)

Житлова криза в С. Ш. А. 1.000 демобілізованих учасників війни на знак протесту ночували одну ніч у парку міста Лос Анжелос. На фото ветеран війни у своєму «ліжку».
(Фото А. Р.)

Британський міністр опалю ШЛЕГЕЛЬ промовляє перед представниками преси в міністерстві.
(Фото А. Р.)

15. березня 1947 р. № 2

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

З «ПОСЛАНІС...» Т. Г. ШЕВЧЕНКА	Стор. 3
СВІТ ЗА ТИЖДЕНЬ	4
ШЕВЧЕНКО І ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ — Б. Шершевицький	5
«У ТІЄІ КАТЕРИНИ» — Ар—м.	6
ІНЖЕНЕР МАРЧЕНКО (Фантастична повість) — М. Бондаренко	7
КИТАЙ ВОЮЄ — М. Д.	8
НОВІ ЕТАПИ СТАРОЇ БОРОТЬБИ РОМАН-ЛЕГЕНДА —	9 12
РОКОВИНИ ШЕВЧЕНКА В 1942 р. — К. Р.	13
0,01% (Фейлетон). — П. Т.	14
УСМІШКИ. СПОРТ. ШАХИ	15

*

«Пу-Гу» виходить щотижня.

Ціна окремого числа 2 н.м. 50 пф.

Індивідуальна передплата — 10 н.м. місячно.

Видавець і головний редактор —

ВОЛ. ЧАРНЕЦЬКИЙ.

*

Адреса редакції та видавництва:
Augsburg, Außeres Pfaffengäßchen 11,
Buchdruckerei Hieronymus Mühlberger,
Schriftleitung „Pu-Hu“.

*

Published under D.P. Publications
License US-E-4,
OMGB, Information Control Division.

*

Druck: H. Mühlberger, Augsburg. — 3. 47.

Оголошення.

Видавництву «Пу-Гу» потрібні на постійну працю складачі лінотиписти та ручного складу на добрих умовах.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

«СУДНА РАДА». Офорт 1844 р.

Тільки я, мов окаянний,
І день і ніч плачу
На розпутьях велелюдних, —
І ніхто не бачить,
І не бачить, і не знає;
Оглухли, не чують,
Кайданами міняються,
Правдою торгують,
І Господа зневажають...
Людей запрягають
В тяжкі ярма; орють лихо,
Лихом засівають...
А що вродить? Побачите,
Які будуть жнива!

Схаменіться, недолюдки,
Діти юродиві!
Подивіться на рай тихий,
На свою країну;
Полюбіте щирим серцем
Велику руйну!

Розкуйтеся, братайтеся!
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає

І на небі, а не тільки
На чужому полі...
В своїй хаті — своя правда,
І сила, і воля!

Немає на світі України,
Немає другого Дніпра;
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого. Воли! Воли!
Братерства братнього...

Найшли,
Несли, несли з чужого поля,
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нічого... Кричите,
Що Бог створив вас не на те,
Щоб ви неправді поклонились!
І хилитесь, як і хилились!...

Добре! Ведіть, показуйте!
Нехай стара мати
Навчається, як дітей тих
Нових доглядати!
Показуйте!... За науку —
Не турбуйтеся! — Буде
Материна добра плата:

Розпадеться луда
На очах ваших неситих;
Побачите славу,
Живу славу дідів своїх
І батьків лукавих!

Учіться, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь, —
Й свого не цурайтесь,
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають,
Чужі люди проганяють,
І немає злomu
На всій землі безконечній
Веселого дому.

Я ридаю, як згадаю
Діла незабуті
Дідів наших: тяжкі діла!
Якби їх забути,
Я оддав би веселого
Віку половину...
Отака то наша слава,
Слава України!...

Отак і ви прочитайте,
Щоб не сонним снитись
Всі неправди, щоб розкрились
Високі могили
Перед вашими очима,
Щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли,
За що розпинали?...

Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата, —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати!
Благословить дітей своїх
Твердим руками,
І діточок поцілує
Вольними устами!

І забудеться срамотня
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, не вечірній
Новий засіє...
Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

(«До мертвих і живих і ненарождених земляків моїх, в Україні і не в Україні сущих, моє дружнє посланіє»)

СВІТ

за тиждень

ДОГОВОРИ, ДОГОВОРИ...

Підписання англо-французького союзу має не тільки символічне значення нерозривності англо-французьких взаємин, про що говорили міністри Бевін і Бідо; цей акт, є важливим фактором у стабілізації взаємин в післявоєнній Європі.

Англо-французький союз звернений своїм вістрям проти можливих майбутніх атак Німеччини і складений та підписаний у повній згоді з хартією ОН.

Коментарі світової преси, що присвятила немало уваги підписанню англо-французького договору, були наскрізь позитивні. І сам текст договору і світова преса не забули підкреслити, що англо-французький союз це не початок будь-якої коаліції західних держав проти ССРСР. Проте, союзна преса виявила деяке занепокоєння з надто великої широти та демонстративності заяв міністрів закордонних справ Англії та Франції. Те, що договір підписано напередодні московської конференції міністрів закордонних справ 4-х великодержав, надає йому ще більшого значення й вартості.

Англо-французький союз започатковує цілу систему угод, договорів та союзів, що їх мають укласти поодинокі держави, спираючись на постанови хартії ОН про регіональні договори.

Паралельно з договорами на заході укладають договори на сході. Початком цього вважали договір дружби й допомоги між ССРСР і Польщею. ССРСР м. ін. має постачати Польщі військовий матеріал. У Варшаві 10. 3. 47 підписано союз між Польщею і ЧСР, що проте не прочищує політичної атмосфери між цими двома державами через неполаджені прикордонні справи. Цей договір складений радше на основі ідеологічних подібностей між польським і чехословацьким урядами, на чолі з комуністами, що державні інтереси приносять у жертву т. зв. слов'янського бльоку.

Інші договори й союзи на Сході підготовляються також з західними державами, а саме ССРСР з Бельгією, Бельгії з

ЧСР, Франції з Польщею і Франції з ЧСР. Це поспішне складання двосторонніх угод і союзів навкруги Німеччини, що набрало інтенсивності перед початком московської конференції, має на меті не тільки забезпечення проти майбутніх нападів Німеччини, але й прочистити політичну ситуацію між поодинокими союзниками та полегшити міністрам закордонних справ на московській конференції основні настанови щодо деяких кардинальних справ.

МОСКОВСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ.

10. березня міністер закордонних справ ССРСР відкрив у Москві конференцію міністрів закордонних справ: США, ССРСР, Англії, Франції. Порядок дня московської конференції ухвалили міністри закордонних справ 4-х великодержав ще на останньому засіданні в Лондоні. Дотримуючись цього плану, заступники міністрів відбули в Лондоні конференцію, на якій підготували та опрацювали ті проблеми, що їх мають розглядати в Москві. Проте заступникам, як і міністрам, не вдалося успішно розв'язати всіх спірних питань, а першого дня московської конференції виринули нові, непередбачені проблеми.

Міністер Молотов несподівано поставив на порядок дня справу Китаю, міністер Маршал справу угоди 4-х та перевірку кількості окупаційних військ в Європі. Перші звіти західних кореспондентів з Москви позначаються оптимістичним тоном, що його ніяк не можна порівняти з цілком виразним песимізмом світової преси та громадськості Заходу. На заході покладають мало надії на те, що теперішня московська конференція міністрів закордонних справ спроможна швидко вирішити всі спірні питання.

ЗМІНИ В ССРСР.

Несподівано для цілого світу ген. Сталін склав обов'язки міністра оборони ССРСР, передаючи їх ген. Булганінові. Ця димісія Сталіна має дати йому більше часу для інтенсивної праці над чисто політичними справами.

В звітах з ССРСР про персональні зміни цікаве те, що в них не говориться про «призначення», але про «прохання звільнити» і «демократичне обрання». Так стоїть справа також і з Кагановичем, що його обрано на генерального секретаря комуністичної партії союзу Рад Міністрів УРСР, що прохав про звільнення з свого становища Верховну Раду ССРСР, яка доручила йому творити «новий Український уряд»; від цього Хрущов не відмовився.

У політичному житті ССРСР останній тиждень приніс ще одну сенсацію, а саме, невдоволення Сталіна з надто великого «обожнювання» його особи, про що він написав листа в січні ц.р., тепер надрукованого в часописі «Большевик».

ЕКОНОМІЧНІ ТРУДНОЦІ.

З ССРСР приходять рідкі вістки про економічні труднощі в цій країні. Про це довідується західній читач із скупих звітів московських кореспондентів західних держав. У звітах говориться, що наслідки війни, посухи, тощо спричиняють на території ССРСР, головню в Україні, економічні труднощі. З союських джерел тяжко будищо про це довідатися, бо саме в останньому тижні союське радіо повідомило «про великі успіхи першого року нової сталінської п'ятирічки» та про «великі вигоди з колективізації».

Економічні труднощі Англії не такі великі, то проте вся англійська преса й радіо без упину про них говорять. Господарська криза, спричинена сильними морозами, вже проходить, проте уряд опрацював широкі заходи для її поборювання. Опозиція на чолі з В. Черчілом гостро й немилосердно критикує діяльність англійського уряду, підкреслюючи, що він розробив «широке планування, але не має плану».

Економічні труднощі в Греції, викликані непевною внутрішньою ситуацією та наслідками війни, спричинили два моменти. Англія відмовляється нести тягар грецької проблеми, а в Греції почато широку акцію, що має на меті зліквідувати протиурядові елементи. В наслідок цієї акції проведено арешти серед членів ЕАМ та інших лівих партій, що підтримують червоних партизан та діють на школу держави.

Поважні економічні труднощі переживають Франція, Італія, Польща.

ТРУМЕН ПІДТРИМУЄ ІРО.

Президент Трумен запропонував конгресові надати право Сполученим Штатам взяти участь у міжнародній організації для втікачів (ІРО). Нагадавши, що в Німеччині, Австрії й Італії перебуває ще більш 1.000.000 переміщених осіб, президент зазначив, що майже дві третини їх є під опікою і контролю США.

«Перемога альянтів над державами осі покладає на них практичну й моральну відповідальність за жертви осі», — заявив пр. Трумен у відозві до конгресу. Президент сказав: «Надзвичайно важливо», щоб ІРО почало свою працю з 1. липня 1947, і запропонував «тверде й рішуче керівництво» організації Сполученим Штатам.

Негайно по одержанні відозви президента Трумена сенатори Артур Ванденберг і Том Конеллі внесли резолюцію схвалити вступ США до ІРО. В резолюції запропоновано призначити представника до ІРО.

З державного департаменту повідомляють, що президентський фінансовий бюджет приділяє 75.000.000 доларів організації О.Н. З цієї суми більша частина піде на організацію для втікачів.

ПАВЛЬ РАМАДЬЄ, прем'єр-міністр Франції, промовляє у місті Деказевіль, де він одночасно є бюргермайстром. (Фото А. Р.)

Шевченко і визволення України

У Переяславі, де 1654. року гетьман Богдан Хмельницький мусів був віддати Україну цареві Олексієві Тишайшому, на перший день Різдва Христового року 1845. Тарас Шевченко заповів визволити Україну і «в сім'ї вольній новій» пом'янути його «не злим тихим словом».

Щороку великого поета та великого громадянина, що любив безмірно Україну, у дні його народження та упокоєння українці згадують великого сина української матері, що перебуває і досі в неволі.

У 1947-му році минає сто літ, як Тарас Шевченко, що волів створити вільну Україну без холопа та без пана і показав українському народові провідний шлях до національної, політичної та соціальної волі, потрапив до Петербурзької цитаделі, а далі до Оренбурзької пустелі на заслання.

У Києві, де 1649-го року гетьман Богдан Хмельницький тріюмував по повстанні, що визволило Україну від Польщі, на перший день Різдва Христового року 1846-го на таємній нараді братства Святого Кирила та Методія виринула думка про повстання в Україні та визволення її від Москви — «Повстанем, бо душа повстане!»

Про повстання, мабуть, ще й раніше мислив Тарас Шевченко, що посідав ліве крило ідей Братства та очолював революційний напрям його чину. Великий кирилометодієвець проповідував визволення України не лише в писаній поезії, а й в усній прозі, особливо під час подорожі по Полтавщині 1845-го року. Тарас Шевченко шукав тоді межі панства однодумців. Як і Пантелеймон Куліш, що сподівався повторення Коліївщини, Шевченко був переконаний у тому, що нарід лише чекає на гасло, щоб повстати, і шукав провідників.

Українське панство, що зрадило український нарід та покріпачило українське селянство, — Шевченко ганьбить:

У тім раю, що ти покидаєш,
Латану свитину з каліки здіймають,
З шкурою здіймають, бо нічим обуть
Панят недорослих.

Шевченко нагадує панам про повстання селян:

Схаменіться, будьте люде,
Бо лихо вам буде:
Розкуються незабаром
Заковані люде...

Відомо, як ставився Тарас Шевченко до тих панів, що виявляли себе гуманістами на словах та тиранами на ділі. Аркадій Родзянко, Платон Лукашевич та інші чули гіркі слова палкого гніву від Великого Поета. Але він знав, що й межі панів є люди і благовістив, тому межі українського панства, що було пов'язаним традиціями з декабризмом, ідею та чин визволення України.

Товариство з'єднаних слов'ян, що його року 1823. на Волині утворила українського походження старшина другої армії, проголосило: «Не бажай мати невільника, якщо сам не хочеш бути невільником», та «Об'єднайся з своїми братами, від яких тебе відірвала несвідомість твоїх предків». До товариства з'єднаних слов'ян, що було ідейним попередником братства святого Кирила та Методія, належали й військові, як ось Яків Драгоманов, і цивільні, як ось Василь Лукашевич, дідичі з Полтавщини. Товариство з'єднаних слов'ян, братство св. Кирила та Методія і стара громада семидесятих років, що її очолювали Володимир Антонович та Михайло Драгоманов, склали політичне обличчя України XIX віку.

Восени 1845-го року Тарас Шевченко перебував на Миргородщині на батьківщині декабристів — графів Муравйових-Апостолів та графа Капніста. Перебування його на Миргородщині описали Вільям Беренштам, Іван Зубковський, Олександр Моргун та інші. І нині ще дослідників цікавить, що саме затримало великого поета на Миргородщині?

В оповіданні про перебування Тараса Шевченка в Миргороді у Павла Шершевицького Олександр Моргун розкриває частину цієї загадки: «Капітан Шершевицький, причетний до руху декабристів і знайомий добре з Муравйовими-Апостолами, знав про існування небезпечного архіву і, маючи певні підстави вважати дещо в ньому за небезпечне для себе та своїх земляків, поспішив до Хомутця, випередив царського фельд'єгеря і спалив небезпечні листи та документи». Павло Шершевицький, в якого гостював Тарас Шевченко, був сином капітана Миколи Шершевицького. Таким чином, Тарас Шевченко забарився на згарищі декабризму. Він шукав там людей, що мали кебету рвати кайдани та здобувати волю, і, можна гадати, знайшов там побратимів межі молодиків, яких виховувала жива традиція українського декабризму.

Тарас Шевченко розумів, що ідея та чин Братства св. Кирила та Методія потребують інтелігенції, тому шукав братчиків межі панів, бо тоді інтелігенція була переважно з панства. Він ішов за великим гетьманом,
(Закінчення на стор. 6)

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

ПОРТРЕТ МАЄВСЬКОЇ. Олія 1843 р.

І ніби сам перелечу

Хоч на годину на Вкраїну,

На неї глянну, подивлюсь,

І, мов добро кому зроблю,

Так любо серце одпочине.

»У тієї Катерини«

Легше бачити велике й висловити його великими словами, ніж у малому й буденному знайти велич.

З цього погляду Шевченкова творчість стоїть самотно, осторонь від усіх геніїв письменницького світу. Не показала його музи українська дійсність величі королів і принців, персонажів вищих сфер суспільства, як це мав для своїх трагедій Шекспір; не спорудила храмів з широкими сходдами, не поставила статуй на високих п'єдесталях між кипарисами, не проклала стежок до моря, вимощених мармуром, щоб описати у величних обставинах трагедію не однієї української Іфігенії, що загубила життя в каторзі чи й гаремі в Тавриді; — ні, українська дійсність розгорнула перед Шевченком селянсько-кріпацьке невольницьке тло у лахах та ще перекази про люте змагання за волю в минулому.

На тлі убогої дійсності, скупих переказів про краще минуле звеліла муза Шевченкові творити велич. Бачив він чужу велич, та любив, хоч убоге, але тільки своє.

Ні, сказала муза, трагедії відбуваються не тільки в житті королів і принців, не тільки взаємини батьків із дітьми в королів можуть бути трагічними, — звичайний вояк, сотник Гонта, також глибоко трагічний з своїми дітьми.

Печальна й велична повість Іфігенії, доньки царя Агамемнона, чи й трагічної Пентесілеї, цариці амазонок, що розгортається в оточенні величних полководців Одиссея, Діомеда, Антілоха, у коханні до мітичного багатиря Ахілла. Але українська дійсність не відкрила завіси перед Шевченковою музою на величне тло. Перед його очима найпримітивніша дійсність, де, здавалося, могло відбуватися лише тваринне животіння. Тут наказала Шевченкові муза шукати величі, шукати складних порухів людської душі, героїзму, сильних почуттів, глибоких трагедій. Демонічно тяжке завдання для нашого поета порівняно з умовами, в яких творив Аїсхіл, Евріпід, Шекспір, Гете, Міцкевіч, Пушкін чи й будь-який інший з геніїв, що мали готові величні обставини,

(Закінчення)

що прилучив до повстання шляхту й переміг.

З Миргородщини Тарас Шевченко подався того року на Переяславщину, що перебувала під опозиційним впливом колишнього саксонського віцекороля та малоросійського намісника князя Миколи Репніна-Волконського, що його цар Микола I-й усунув зі становища намісника за симпатії до декабризму та сепаратизму. На Переяславщині Шевченко знайшов мабуть так само братчиків, що їх виховала традиція декабризму та сепаратизму. Він знайшов так само прихильників братства і на Пириятинщині у товаристві «мочемордія», що його очолювали Віктор, Платон та Михайло Закревські.

За словами Дмитра Пильчикова, число братчиків сягало до ста осіб, проте до розправи потрапило щось із десяти чоловіка. Історична наука має ще виявити прізвища братчиків на Полтавщині, де Шевченко провадив усну пропаганду ідеї та чину Братства.

Російський критик Вісаріон Белінський писав: «Зміст поетові дає життя його народу. Отож вартість, глибина, обсяг та значення цього змісту залежать прямо та безпосередньо не від самого поета і не від його талану, а від історичного значення життя його народу.» Отак вартість змісту кирило-методієвської поезії Тараса Шевченка, що її наука вважає за найкращий плід його геніяльної музи, залежить од історичного значення життя українського народу, що давав віру, надію, любов до ідеї та чину визволення України.

У Петербурзькій цитаделі Великий кирило-методієвець написав до братчиків:

Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Любов до батьківщини становить зміст життя Великого кирило-методієвця та усіх братчиків.

Борис Шершевицький

щоб їх лише оспівати. Шевченко цього не мав. Він мусив відшукати велич там, де ніхто не міг її бачити. Не в цариці чи принцеси, що про неї слава гриміла на весь світ, мусив шукати наш геній трагічного, а в невідомої, безіменної, просто «у тієї Катерини». Ні колон, ні порталів, лиш «хата на помості». Та й які колони можливі в запорозькому зимовику, що кожної хвилини міг бути знесений забігом орди чи спалений з примхи заблуканого в степу головоріза-татарина.

Не королевичі, не принци, не палаци — скупе в печі багаття та часом гості. Але що то за гості? — «Один Семен Босий, другий Іван Голий, третій славний вдовиченко Іван Ярошенко». Лиш краса, що перед нею впали три очайдушні завзяті, три відважні бувальці, що з'їздили Польщу і всю Україну, та не бачили такої, як ця Катерина, — лиш вона стає передумовою трагічного. Ця проста степова дівчина — надзвичайна красуня підносить на п'єдесталь величі «голих і босих» вояків, запалює в них мрії королів, багатирів. Той віддав би все золото, той усю свою силу «оцій Катерині». Третій певний незмірної сили й відваги: нема того в світі, чого б він не подолав «для цієї Катерини». Сила кохання простої степової хуторянки зростає до величі. Що перед ним правда, мораль, що життя цих трьох очайдушних гольтіпак! Все кинути на жертвник кохання до милого:

«Катерина задумалась
І третьому каже:
«Єсть у мене брат єдиний
У неволі вражий!
У Криму десь пропадає.
Хто його достане,
То той мені, запорожці,
Дружиною стане».

Один утопився у Дніпровім гирлі, другого в Козлові на кіл посадили; той, для кого не існує в світі ніяких перепон, визволяє невольника. Епічно скупі, прості й епічно величні обставини. «Заскрипіли рано двері у великій хаті». Все в зимовику непевне, тимчасове. Хата за українським звичаєм, з двох половин: великої й малої хати. Сяк-так збиті двері скриплять. Стале щось, щоб жило віки, безумно тут будувати. Ні анемонів, ні фіялок. Лиш природна степова краса і сила почуттів.

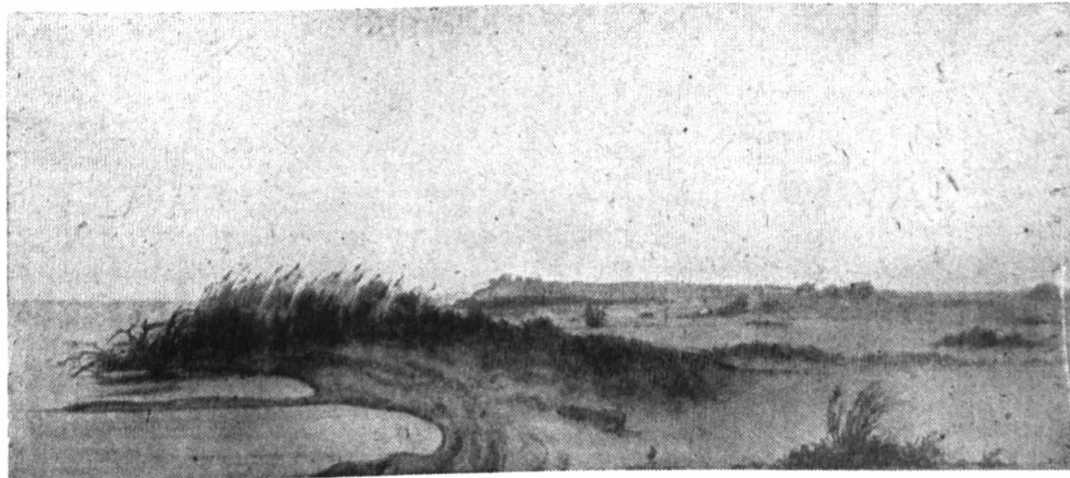
«Вставай, вставай, Катерино,
Брата зустрічати!»

Крик одчаю, крик розпачу, крик усвідомлення трагічного кінця:

«Це не брат мій, це мій милий,
Я тебе дурила»...

Безліч можливих розв'язок трагедії розкриває нараз перспектива. Міг зняти голову визвольник визволеному й здобути Катерину; це саме міг учинити визволений з своїм визвольником; могли обидва покинути Катерину чи здобути право в двобої; могла впасти Катеринина голова однаково від чиєї із двох суперників руки. З усіх можливих розв'язок лишається невідомим, хто саме зрубав голову спрчинниці трагедії. Геніяльне почуття міри не дозволило показати той деталь, що не змінює сили трагізму. Хто стяв голову, хто сказав «Ходім, брате, з поганої хати» — байдуже. Довершенням величності степової картини акт побратимства лицарів, що поїхали «вітер доганяти». Хтось поховав чорнобриву Катерину в полі.

Небагато в Шевченка опрацьованих у пляні трагізму творів, але достатньо, щоб поставити проблему трагічного в його творчості.

Т. Г. Шевченко

Острів Миколи. Акварель 1848—49 р.

Ар—м

М. Бондаренко
Фантастична повість

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ.

Інженер Іво Марченко прибув на своєму особливому авті-всюдиході до готелю великого американського міста. Тим часом Люба Сірківна, що тепер звалась Мод Грей, довідалась, що її наречений Іво, з яким її батько, ставши власником великих маєтків, заборонив будь-які зв'язки, — живий. Вона поспішає до готелю, де спинився Іво.

Інженер Марченко зустрічає в готелі настирливого індивіда, що з певних причин хоче здобути в нього секрет конструкції авта. Їх розмова досягає кульмінаційного пункту, коли з'являється Люба. Замкнувши відвідувача в сусідній кімнаті, інженер Марченко вітає свою кохану. Вони заглиблюються в спомини про минуле.

(Продовження)

Кілька місяців безробіття зовсім підірвали мої жалюгідні фінанси.

Одного зимового вечора я сидів на горищі старосвітського будинку, що стало мені притулком у тих скрутних часах, уважно дослухаючись до співу порожнього шлунку та акомпануючи йому дзвоном останніх дрібних монет у кишені».

Марченко знов обірвав свою розповідь.

— Чекай, я, здається, маю щоденник із тих часів.

Вийнявши кілька потертих зошитів із валізи, він розгорнув один із них і хотів читати, але завагався:

— А може, тобі вже набридло слухати мою балаканину?

— Як ти можеш казати? — скрикнула Люба. — Дай сюди, я сама читатиму!

— Ну, навряд чи ти тут щось розбереш, — посміхнувся Марченко. — Записи я робив олівцем, і вони так постирались, що я й сам нічого не вчитаю. Щоденник правитиме мені тільки за плян до оповідання. Отже, слухай.

«Сидячи на горищі, я ще раз зважив своє становище. В недалекому минулому становище інженера великої фірми, пошана довілля, високий заробіток... Тепер — я бездомний волоцюга. Пара монет у кишені, убрання, що його з великим допустом можна було ще назвати пристійним, — це все моє майно. Мешкаю в готелі «на найвищій поверсі» — тобто на горищі. Коли вітру нема, тут можна досить вигідно виспатись, але при такій нагоді, як сьогодні, з однаковим успіхом можна було б спробувати заснути на вулиці. Правда, там загрожують неприємності з боку поліції...»

Холод дошкуляв. Я встав і почав ходити, намагаючись зігрітись. Для розваги засвітив ліхтарик і почав детально вивчати свій притулок.

Увагу мою притягнув ряд залізних дверцят на комині. «Для трушення сажі» — здогадався я і, відкривши перші зряди, спробував оглянути будову димаря. В мені збудилась моя вічна цікавість до всього, що мало хоч би найменший зв'язок із технікою. Почав оглядати всі дверці по черзі, роблячи це страшно повільно, щоб якнайдовше протягти розвагу. Але все має свій кінець — навіть такий довгий ряд дверець...

Відкривши останні, із стоїчним спокоєм зазираю до середини. Раптом — о, радість! бачу щось таке, чого не було в інших: у комині протягнутий якийсь шнур чи дріт. «Якась сигналізація... або, скоріше, забутий струмент коминарів», — подумав я і взявся за той дріт. Потягнув зверху вниз — не йде. Спробував тягти догори і відчув, що до дроту прив'язана якась річ. Скоро в моїх руках опинилася густо вкрита сажею скринька, досить важка, як на її невеличкий розмір. З товщини шару сажі я зробив висновок, що вона висить уже не мало часу.

Згораючи від бажання познайомитись як можна скоріше із своєю знахідкою докладніше, я поніс її на зручне місце. Знявши покришку, я подякував небові, що в мене з'явилась думка досліджувати димар. При слабкому світлі ліхтарика — батарея віддавала свою останню енергію — я побачив якийсь рукопис, річ, що скидалась на фотоапарат і, нарешті, пістоль, дуже подібний до парабелюма. Глянувши на початок рукопису, я зацікавився ще більше: аркуші були вкриті формулами, що здавалися мені знайомими.

Я тільки встиг упевнитись, що маю справу з формулами електротехніки, як мій ліхтар погас остаточно. Моя цікавість, хоч яка вона була гаряча, все ж не була в стані білого гарту, тому й не могла його заступити; довелося відкласти читання на ранок. Покищо я обмежився тим, що ретельно обмацав пістоль та апарат, що, на мою думку, був фотографічним.

Решту ночі я провів на порозі сну — заснути не давав уже не тільки холод, але й думки про знахідку.

Коли розвиднилось настільки, що я сяк-так міг розібрати літери, я взявся до читання. «Це замініть мені сніданок» — іронізував я подумки, тугіше підтягаючи пасок.

Увесь рукопис був пересипаний рівняннями з радіотехніки. Це були розрахунки якогось апарату для випромінювання електромагнетних коливань. Я був трохи розчарований, побачивши це, але потім... В очі мені кинулась велетенська частота, яку він мав випромінювати. Я не вірив своїм очам. Закрався сумнів: що це, помилка чи жарт? Хібащо дуже давній... Помилки теж не могло бути — те ж саме число я зустрів і на дальших аркушах. Алеж досі жаден

осцилятор не міг витримати такої частоти — це я знав уже докладно. Отже, рукопис містив опис якогось винаходу. Може автором рукопису був невизнаний герой, що впавши в мізантропію, не схотів опублікувати своїх відкриттів? Що ж, і таке можливе...

Заглибившись у рукопис, я скоро забув про все. В голові в мене шуміло, коли збагнув усю цінність моєї знахідки. Спробую тобі коротко пояснити, що я вичитав.

Колівання, що їх випромінював згаданий у рукописі вібратор, хоч і були такого самого походження, як і звичайні радіохвилі, але таї різко відрізнялися від них своїми властивостями, що їх скоріше можна було назвати електромеханічними, ніж електромагнетними. Я зрозумів, що знайдений апарат аж ніяк не міг бути корисним при фотографуванні, що пістоль, — це не парабелюм, чи якась інша вогнепальна зброя; і те й друге були тільки модифікаціями описаного вібратора. Ось що писав автор цих конструкцій.

«Частота вібратора дозволяє творити буквально чудеса. Можна спинити у русі й відкинути назад конжу живу чи мертву річ — людину, коня, самохід, кулю, ба, навіть гарматне стрільно чи бомбу, скинену з літака.

Колівання утворюють панцер, через який можуть пройти тільки промені світла та звуки. Мало того: збільшуючи напругу коливань, цей панцер можна примусити рухатися від апарату, як від центру, з такою силою, що змете все, що здатна будувати людина... вібропістоль концентрує коливання у вузький промінь і цим ще збільшує їхню потужність.

Власник вібратора стане володарем світу, а власник його — я. Енергії для живлення обох апаратів маю досить: хай світила вченого світу б'ються лобами об стіну, намагаючись розгадати таємницю використання енергії атомового ядра, — я ж тим часом знаю цю таємницю...

Кусник металю дасть мені стільки енергії, що її вистачить навіть на те, щоб змести з лиця Землі найбільше місто...»

— Ти слухасш, Любо? — раптом урвав свою мову Марченко.

Дівчина, що лежала на його грудях із заплющеними очима, здригнулася.

— Так... Я уявляла собі, що було б, коли (Продовження на стор. 10)

КИТАЙ ВОЮЄ

(Два портрети на канві історії)

Заява американського міністерства закордонних справ про те, що ЗДПА перестануть бути посередником між китайськими комуністами й центральним урядом ген. Чан-Кай-Шека, та звіт генерала Маршала — знову звернули увагу світу на події в Китаї.

Американський уряд оголосив, що не зважаючи на неуспішність посередництва, Америка й далі цікавитиметься долею Китаю, підтримуватиме ген. Чан-Кай-Шека.

Щоб зрозуміти теперішню ситуацію в Китаї та оцінити сили, що там діють, треба переглянути кілька сторінок китайської історії.

Китай уже багато років не знає спокою й перебуває в стані постійної війни й хаосу. Чотири останні десятиліття китайської історії нерозривно зв'язані з особою його національного провідника — ген. Чан-Кай-Шека.

Життя ген. Чан-Кай-Шека таке ж бурхливе, як і історія Китаю — останніх десятиліть, від хвилини падіння монархії.

В особі генералісимуса знайшли синтезу прастарі традиції Китаю і найновіші світоглядні течії Заходу. Вже сама зовнішність ген. Чан-Кай-Шека наочний доказ того: скромний, на європейську моду пошитий однострій і золоте кільце в його усі.

Про особу ген. Чан-Кай-Шека існують різні думки, як це є й про його батьківщину — Китай. Та проте ніяк не можна відмовити китайському генералісимусові прикмет видатної людини, здібного політика й державного мужа, правдивого китайця, що все ж визнає християнську релігію.

12. лютого 1912. року Китай пробудився несподівано до нового життя, самостійного політичного думання й дії. Цього дня цесарева вдова зреклася трону, і цього дня проголошено китайську республіку.

Країна з півмільярдом населення стала тереном боротьби різних груп та поодиноких генералів, що намагалися дістати до рук диктаторську владу. Різні провінції проголосували самостійність і їх доводилося знову насильно залучати до держави.

Проти цього небезпечного, загрозливого для цілоти Китаю стану виступив Сун-Ят-Сен, що заклав національно-демократичну партію «Гоміндан», що в перекладі значить «Три засади народнього панування». Ці три засади це: «з народу, через нарід, для народу».

Гасла ці проголосив Сун-Ят-Сен ще в хвилини вибуху китайської революції в 1911. році, запозичаючи децю від американського Абрагама Лінколна.

Гоміндан шукав шляхів розвитку й можливостей зміцнення та дії. Ця партія кількакратно міняла своє обличчя, керуючись то правими, то крайньо-лівими принципами. Проте, гоміндан виявився найвартіснішою й найсильнішою партією, що, зміцнившись, позбулася лівих впливів і перетривала до наших днів.

Чан-Кай-Шек народився 1886. року в сім'ї багатого торговця сіллю в провінції Чен-Кі-Ят. Батьки називали його Яі-Таї. Згідно з китайським звичаєм він змінив своє ім'я, що, на його думку, більше відповідало його особистим прикметам, назвавшись Кай-Шек, цебто прикордонний камінь. Коли вже він став славним, він назвав себе Чунг-Ченг,

що в перекладі значить — «центральна справедливість». Це його урядове прізвище уживають в офіційних колах Китаю й тепер.

Чан-Кай-Шек належав до генерації молодих китайців, що горіли бажанням зреформувати країну. Спочатку він мав перейняти, на бажання сім'ї, батьківське підприємство і стати купцем. Проте, молодий Чан-Кай-Шек рішуче відмовився. Він прагнув бути вояком. Молодий Чан-Кай-Шек утік з батьківського дому та прилучився до першого військового загону, що саме йшов на поле бою.

Щойно тоді, коли Чан-Кай-Шек здав блискуче вступний іспит у новоствореній китайській военній академії в Пао-Тінг, сім'я з ним помирилася.

Від 19-го до 24-го року життя він учився в японській военній академії і в цей час зрозумів, яка небезпека загрожує Китаєві від цього сусіда. Там на вигнанні пізнав він Сун-Ят-Сена і захопився його революційними діями. Уже тоді Сун-Ят-Сен висловився про 22-літнього кандидата на старшину так:

«Ця людина ще буде героєм нашої революції. Таких мужів нам треба для нашого революційного руху.»

Щоб забезпечити собі вплив могутньої сім'ї Соонг, якої головою був швагер Сун-Ят-Сена, Чан-Кай-Шек взяв розлуку й одружився з наймолодшою з 3-х дочок Сун-Ят-Сена, став швагром основоположника гоміндану та прийняв християнську релігію.

Як гарячий прихильник ідей Сун-Ят-Сена, Чан-Кай-Шек брав участь зимою

1911-12 рр. у першій китайській революції проти китайської династії, а також у другій революції 1913 р., що скінчилася поразкою гоміндану та 3-річною диктатурою.

Щойно 1916. року гоміндан запланував почати свою парламентарну працю. Під впливом північно-китайських генералів, що взяли владу до рук, гоміндан розв'язано знову. Ця партія об'єдналася з т.зв. конституційним південно-китайським конкурентним південним урядом та з китайською директорією.

Тим часом Чан-Кай-Шек став одним з найближчих співробітників Сун-Ят-Сена, що мав вирішальний вплив на реорганізацію гоміндану, де великого значення набули тоді комуністи.

Події в Росії та поширення нових ідей у цій великій сусідній державі викликали зацікавлення в провідних реформаторів Китаю. Сам Чан-Кай-Шек перебував кілька місяців у Москві, студіюючи там організацію червоної армії, що в громадянській війні здобула великий досвід.

Повернувшись до Китаю, він став у провіді військової академії в Кантоні, а рік пізніше йому вдається із вишколеними там військами здобути великі успіхи, порядкуючи знов у Китаї, де почав ширитися знов хаос. Його дорадником був тоді советський посол Бородій.

Чан-Кай-Шек відігравав одночасно визначну політичну роль в гоміндані, де після смерті Сун-Ят-Сена в березні 1924. року почалися бої за провід.

Скоривши праве крило, Чан-Кай-Шек повів радикально-ліву політику, що три-

Генералісимум Чан-Кай-Шек серед членів китайських національних зборів. (Фото Дена)

вала не довго. Два роки пізніше стався розрив з комуністами, і його дорадник Бородін мусів тікати.

Чан-Кай-Шек, що одержав титул генералісимуса військових сил гоміндану, створив у протигагу до комуністичного уряду Ву-Ган, правий уряд у Нанкіні. За кілька місяців після порозуміння між обома урядами та після закінчення війни проти правого маршала Чонг-Чан-Ліна його обрали на президента нового національного уряду.

Але в Китаї спокою не було, і Чан-Кай-Шек мусів щоразу здобувати провінцію за

Дружина Чан-Кай-Шека під час відкриття національних зборів. Зліва Д-р Чу-Чін-Хуа — міністер виховання і генерал Пай-Чунг-Кей — міністер національної оборони.

(Фото Дена)

провінцією, що проголошували самостійність і викликали повстання.

Коли супротивники Чан-Кай-Шека об'єдналися й створили уряд, Японія вдерлась до Манджурії, створюючи там ніби самостійну державу Манджурську. Не маючи сили, роз'єднаний Китай не зміг протиділати японському нападові і тільки відмовився визнати створений стан.

Кілька років Китай міг присвятити всю увагу відбудові країни, що припинилася 1937 р., коли Японія проголосила йому війну.

Завдання, що його тепер перейняв Чан-Кай-Шек, було не легке. Корупція, зрада, недовір'я, глибоко вкорінені в провідній китайській касті та в китайському народові, утруднювали діло оборони проти японського напасника. Війна з Японією розбудила в китайців розуміння потреби єдності, кристалізуючи в Китаї тільки дві сили: об'єднану біля центрального уряду національно настроєних китайців та прихильників СССР — комуністів. Війна між цими двома силами, що й тепер роз'єднує Китай та не дає можливості почати діло відбудови після закінчення війни з Японією, триває далі. Намагання ген. Чан-Кай-Шека дати Китаєві нову конституцію, біля якої об'єдналися б усі партії, з огляду на непримиренне становище комуністів, не мало успіху.

Розглядаючи історію Китаю останніх Ю-десятиліть та досліджуючи життя його національного провідника Чан-Кай-Шека, ніяк не можна не згадати дружини генералісимуса, що стала найближчою співробітницею свого чоловіка.

Пані Чан-Кай-Шек користується в Китаї великою популярністю та любов'ю, а її прикмети й здібності вже не раз приносили велику користь її батьківщині і її чоловікові ген. Чан-Кай-Шекові.

Пані Чан-Кай-Шек із сім'ї Сунг — походить із старого китайського роду. Її батьки колись емігрували до Америки і там з недостатків прийшли до багатства. Коли в 1905. році прибув до Америки Сун-Ят-Сен,

творець китайської республіки, щоб прохати там допомоги для свого революційного руху, відбулася між ним і батьком Сунгом важлива зустріч, що її наслідки щоразу відчувалися в дальшій історії Китаю.

Батьки Сунг мали 6-ро дітей. Вони були християни, тому й діти студювали в християнських високих школах. Батько Сунг постановив, що свої здібності діти мусять віддати на службу рідній батьківщині. Тому вся сім'я вертається до Китаю і вже в наступних роках кожне з цих 6-ти дітей займає поважне становище.

Наймолодша й найгарніша з 3-х дочок, маючи 25 років, одружилася з 40. річним тоді маршалом Чан-Кай-Шеком.

Вона, як і її сестри та брати, повернулася до Китаю, як модерно освічена людина. Побачивши політичні й соціальні злигодні свого народу, вона постановила присвятити себе повністю службі для батьківщини, і незабаром розгортає широку діяльність. Тоді вона знайомиться з своїм майбутнім чоловіком. Один з китайських істориків Ф.Т. Ушімару пише про них так:

«Чан-Кай-Шек вчиться в своїй дружині пізнавати світогляд нового часу. Його дружина вчиться від нього всю силу віддавати на службу народові, і так через обопільний вплив та довголітнє їхнє подружжя розвивається до щораз більшої досконалості».

Ця служба пані Чан-Кай-Шек починається уже дома, але вона завжди знаходить час працювати в політичному житті та бере участь у складних дипломатичних справах: вона супроводить свого чоловіка під час службових подорожей. На авдієнціях чужоземних дипломатів вона його перекладачка. Чан-Кай-Шек прийняв релігію своєї дружини — християнство. Вона бере участь у всіх важних справах державного характеру, а коли маршал постановляє розбудувати летунство, вона — перша секретарка в міністерстві летунства. Коли її чоловік в 1936. році їде на перемови з радикальними генералами, і там залишається в них у полоні, що спричиняє велике занепокоєння в країні і повну безпорадність, вона єдина знаходить вихід із ситуації: сідає до літака, летить у зону небезпеки, стає до переговорів із збунтованими генералами і через 72 години осягає звільнення чоловіка й привозить його назад до Нанкінгу.

Діючи на всіх відтинках життя, вона дбає за вбогих, хворих, ранених вояків та дітей убитих. Вона виконує журналістичну працю, промовляє прилюдно в великих містах, говорить у радіо китайською та англійською мовою, бере участь у конференціях християнських церков та в дипломатичних конференціях як надзвичайний посланець свого чоловіка.

На тлі воюючого Китаю ці два портрети, генералісимуса Чан-Кай-Шека та його дружини, ще більше стають яскраві та варті наслідування й студій.

М.Д.

За що ж боролись ми з ляхами?
За що ми різались з панями?
За що скородили списами
Татарські ребра ... Засівали
І рудюю поливали ...
І шаблями скородили?
Що ж на ниві уродило!

НОВІ ЕТАПИ СТАРОЇ БОРОТЬБИ

В той час, коли дипломати готуються зробити політичний поділ планети, інженери роздумують над фізичними мапами атласів.

Великі проєкти в повітрі. Тут перешийок, там низькі місцевості Іордану та Тіверіяди, «нижче загального рівня морів», призначені для затоплення.

Здавалося б, що й британці не передбачали б цієї титанічної роботи — прорізання Палестини, коли б евакуація Єгипту не виключала з їхньої контролю цю «засувку Індії» — Суезький канал.

У «КУТІ» АКАБИ.

Іордан, Генісарет, Тіверіяда!

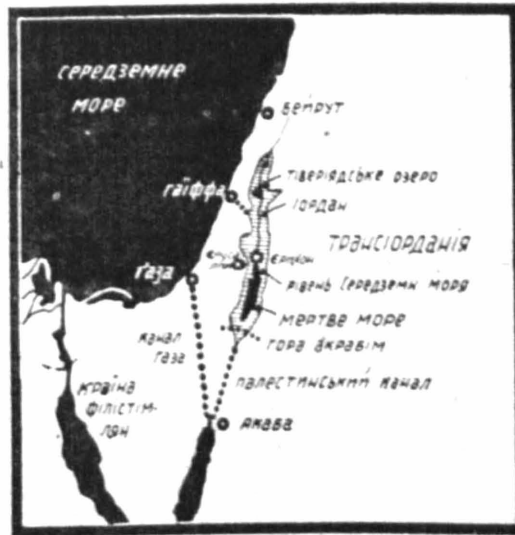
Промениста тінь блукає на цих відомих берегах.

На цих кордонах Африки та Азії Червоне море закінчується подвійним мішком. Наліво кут Суезької затоки, продовжений до півночі зниженням піщаного обширу, густо покритого озерами; це щасливий рельєф, що дозволив Фердинандові де Лессепові викопати без великих труднощів канал без шлюзів. Це було несподіванкою. Сам Лессеп гадав про вирівнювання різниці в рівнях Червоного та Середземного морів.

Правий кут майже рівно на північ-південь лежить між гірськими річками.

Між цими двома затоками лежить півострів Ідумея з горою Сінай.

Акабська затока закінчується зазубнем, гіпометричні карти показують зниження ґрунту. Велике зниження ґрунту починає-

ться від Мертвого моря, що його рівень лежить на 393 метри нижче від рівня Середземного моря.

Лінія спаду йде потім по течії Іордану, залишаючи вліво Єрусалим та Єрихон, щоб закінчитись Тіверіадським озером.

На захід лежить крива долина Маріди — Аміру, що тягнеться вздовж гір Кармелі і кінчається недалеко від Гаїффи на Середземному морі.

ДВА ПРОЄКТИ.

Передбачено два проєкти. Перший, вимково скорочений, починається з Акаби, проходить 440-метрове пасмо горбів, серію шлюзів і кінчається біля Гази на Середземному морі.

(Перенесено на стор. 13)

б за війни були застосовані ті речі, що ти про них оповідаєш. Жах!...

Марченко провів рукою по її щоці й вів далі.

— «На цьому щоденник знову переходив у технічні формули. Вони заповнювали кілька аркушів. Переглянувши їх, я взявся читати останні сторінки, що були написані наче іншою рукою. Але, очевидно, зміна письма була тільки наслідком душевного стану автора, що зробив помилку.

... «Я в пастці. Вібратор збунтував — і я вже не маю панцеру частотозахисту навколо себе. Як я міг допустити таку неухважність... Треба було ще вчора змінити стабілізатор частоти, і тепер би мій вібратор утворив би своїми коливаннями непроникливу стіну, а не ці дурні радіохвилі, що доводять до сказу радіослухачів у всьому світі, стрясаючи голосники скаженим ревом. Не сидів би я тут на даху під градом куль, скорчившись, як заць, а став би серед переслідувачів, сміючися з їхнього безсилля й примусивши благодати в мене милости.

Щ з того, що пістоль діє бездоганно. Я заб'ю десятки, сотні — на їх місце прийдуть тисячі і візьмуть мене голодною облогою живцем. Ні, такого сорому я не знесу. Краще смерть...» Далі йшло кілька аркушів, писаних шифром.

Доля автора рукопису мене вже не цікавила. Як він умер, — а вмер він напевне, бо інакше я б не тримав би у своїх руках тих диявольських речей — було вже його особистою справою.

Мене хвилював лише факт, що я тепер став ніби спадкоємцем, престолонаслідником — Володаря Світу. Бо мушу тобі признатись, Лю, що вже тоді я твердо вирішив відремонтувати вібратор...»

Люба розплющила очі й сіла рівно.

— Чому ти замовк?

— Мені здалося, що ти заснула...

— Я все забуваю, що ти вже доросла, — потвердив Іво і зарився обличчям у її м'яке волосся.

Але вона суворо глянула на нього:

— Це що має значити?

— Погляди їхні зустрілись. Марченко вхопив її на руки і легко, як пір'їнку, підніс догори. Та вона вирвалася і наказала:

— Пане інженере, прошу ближче до теми. Я слухаю...

— Ах, яка ти... — «Пан інженер» захоплено оглядав струнку постать, що войовничо стояла перед ним.

— Ну, добре... Отже, розібравши, в чім справа, я взявся до діла. Згадав, хто із «приятелів», що мене відцуралися, має найкращу лабораторію, і, заскочивши до телефонної будки, вкинув монету до автомату, подзвонив. Мав щастя застати «приятеля» вдома. Пізнавши мій голос, він замовк і, видно, хотів повісити слухавку, але завагався. Мабуть, його вразив мій тон, сухий, діловий, владний... Так я давно вже не говорив ні до кого.

Він згодився дати мені авдієнцію, бо я пояснив, що справа моя не такого характеру, щоб її можна було обговорювати телефонічно...

7.

... Завтра приступаю до роботи. Роберта я вибрав не тільки за те, що він мав добру лабораторію, але й за його незвичайну захищеність. Мої розрахунки були правильні: тільки він почув, що я зробив відкриття, яке пахне мільйонами, як відразу «милостиво» дозволив цілий тиждень працювати в нього. За це я мав віддати йому половину майбутніх прибутків. Правда, на слово він мені не

Пам'ятник Т. Г. Шевченкові в Києві

повірив, і мені довелося підписати формальну угоду. Наївна людина. Коли б він міг передбачити, що жде його в найближчій часі, то не тільки б вигнав мене — ще й заплатив мені, щоб тільки я знищив «мос» відкриття. А, може, спробував би захопити його в свої руки.

Праця над відновлюванням вібратора забрала в мене не тиждень, як я думав, а лише два дні.

Результати моїх перших спроб з вібратором були нечувані, фантастичні. В полі за містом, куди я вийшов, щоб не звертати на себе зайвої уваги, стояв старий мур. Під впливом коливань він розсипався за пару хвилин на порох... Промінь вібропістоля різав, буквально різав усе на віддалі кількох кілометрів, залишаючи після себе слід у вигляді щілини, куди міг би вільно пройти олівець...

А що, коли б я здійснив бажання свого попередника — захопити владу над світом...

Виникли думки про обов'язок перед людством, про дикість такого бажання, про непевність успіху. Найбільше турбував отой «обов'язок перед людством», що я про нього згадав, захопивши владу, я ніби зробив нечесність супроти людей... Тому я вирішив, що взявши владу в свої руки, я не вживатиму її тільки для себе, щоб задовольнити свої примхи. Я чинитиму все можливе, щоб мої піддані жили також забезпечено й щасливо.

Але, вирішивши, що влада над світом належатиме мені, я не мав наміру почати її завоювання в найближчій часі.

— Ще маю час, — думав я. — А покищо житиму, не відмовляючи собі ні в чім; задовольнятиму всі бажання.

Це було «відступне» моєму егоїзмові, плата за майбутні добрі вчинки.

Але вже в перші дні я не міг опертись спокусі «викликати чудо»: увімкнувши вібратор, став на шляху невеличкого відділу поліції, що саме надходив. Передні ряди, досягнувши моєї панцерної заслони, відхитнулись, на них наскочили задні... Почулася лайка. Щоб дослідити незрозумілу справу, начальник навіть зійшов із тротуару. Виразу, безглуздішого за той, що був у нього на обличчі, коли він уперся рукою «в повітря», я не зустрічав у людей ні в якій ситуації. Це справді було втішно...

Я засміявся і, вимкнувши «вібратор», скочив до трамваю, що їхав повз мене. Біля поліцистів зібрався натовп, і начальник загону, забувши про свою високу рангу, з запалом оповідав дивну пригоду.

У трамваї я теж не втерпів. Пустивши вібратор на мінімальній потужності, я поволі збільшував її, спостерігаючи, що з цього вийде. Люди, що стояли тісно довкола мене, почали потроху відсовуватись, незрозуміло витріщаючи очі та налазячи на ноги одне одному. Почалася сварка. Я збільшував напругу коливань. Скоро вже в вагоні стояв панічний крик і вагоновода нагло загальмував. Навколо мене був чималий вільний простір. Нарешті, стінки вагона не витримали, і люди, що були притиснені до них, почали падати на брук... Побачивши, що наробив дурниць, я поспішив утекти.

8.

... Треба було унеможливити повторення «бунту» вібратора — він міг би бути для мене так само фатальним, як і для мого попередника. Тому я не полінувався зробити по кілька запасних стабілізаторів частоти для вібратора та пістоля.

Незабаром сталася пригода, в якій Роберт наклав головою.

Закінчився термін, визначений нашою угодою, і він, покликавши мене до свого кабінету, почав розпитувати про досягнення. Мені вже набридло прикидатись і я оповів йому всю правду. Згадавши про його попереднє ставлення до мене, я додав, що він нічого не одержить від мене, ... хіба який подарунок, «щоб пам'ятав мою добрість». Він сказився, лаявся, кляв мене за нечесність а потім поліз битися. Щоб дати зрозуміти мою перевагу, я увімкнув частотозахист. Роберт засичав від болю, вдаривши кулаком у невидний панцер. Проте, швидко опанував себе і, удаючи заспокоєння, сів на крісло.

— Значить вся писанина була ні до чого. Я маю на увазі нашу угоду...

Я потвердив, кивнувши головою.

— Тоді цей папірець тільки непотрібно займає місце в моєму бюрку, — з цими словами він висунув шухляду. — А чи ти переконався, що через твій «частотозахист», чи як там, не пройде куля.

— Так, — відповів я.

Але він, видно, не повірив — а може думав, що я вилучив вібратор, — вихопив з шухляди бравнінга і стрілив до мене. Куля з жалібним дзеньком відскочила, і я побачив, як Роберт мовчки осунувся в своєму кріслі. Глухо стукнув об килим бравнінг, упавши з його руки. Я підійшов до нього, але він був мертвий, забитий власною кулею.

Більше мені не було що тут робити, Вийнявши з кишені трупа ключі, я заходився біля сейфу, не чекаючи, поки персонал збіжиться на звук пострілу. Забравши гроші, а їх було чимало, я швидко вийшов.

9.

Гроші дали змогу поселитися в готелі. Не роздумуючи, я вибрав найкращий. Порт'є, коли я звернувся до нього, окинув мене критичним поглядом і зневажливим тоном назвав ціну. Але він одразу змінився, коли я висловив бажання заплатити за місяць вперед.

— Я певен, що в нас Вам сподобається, — почав він звиватись коло мене. Матимете все, що забажаєте: веселе товариство, спокій, комфорт, — улесливо сказав він і додав: — я розумію, кожен може бути ексцентричним, але — вибачте мою сміливість — Ваше убрання зовсім не пасує до стилю нашого готелю... Ні, ні, — поспішив він виправдатись, — я нічого не вимагаю, це тільки так заввага...

Комфорт справді був такий, якого я вже давно не бачив. У великій крамниці одягу мене прийняли були так само, як і в готелі. Але й тут я, не вагаючись, ужив магічної палички, тобто, кажучи простіше, витяг пачку банкнот.

Вибрані речі були переслані до готелю.

Перед крамницею стояв чудовий самохід — останній модель славного «Рольс-Ройса». У мене раптом прокинулось бажання мати саме цю машину. Я скочив до машини і ввімкнув мотор. Якийсь елегантний панок, видно, власник самоходу, вискочив із крамниці й зупинився з розгубленим виразом...

— Навіщо я це зробив. До чого дурна гра в гангстера. Адже я міг купити... — промайнула думка, коли я вилетів за місто.

М'яко шарудів мотор, в лице віяв приємний вітерець. Вийхавши на автостраду, я збільшив швидкість понад сто кілометрів на годину. Приємна річ — бистра їзда. Вихором проскочив повз поліціанта; ледве почув його крик — наказ спинитися. Бахнуло кілька пострілів — та мій вібратор був увімкнений... Груді мені гріло почуття радості, свідомості своєї всевладності. Кілька годин сіра стрічка автостради пливла перед моїми очима. Нарешті показалося містечко. «Маю щастя, — подумав я, глянувши на бензиномір. — Що б я робив у полі з порожнім баком!»

Набравши бензини та пообідавши в ресторані, я пішов оглядати місто. Мою увагу привабив невеличкий будиночок — це було справжнє барокко. «Як він міг потрапити між сучасні стандартні будинки коробки» — майнула думка. Напис над дверима пояснював, що це був осідок шерифа. В мене знову з'явився жартівливий настрій, як тоді, коли я зупиняв поліцистів на вулиці та ламав трамвайний вагон. Я ввійшов до середини і постукав до дверей кабінету шерифа, що їх мені вказав вартовий поліціант. Сухий голос запросив увійти.

Немолода вже з сірими холодними очима людина, що сиділа за столом, запитливо глянула на мене.

— Чим можу служити?

— Маю до вас невеличке прохання, — почав я, назвавши себе. — Якийсь жартун

знав мені нумерний знак із самоходу... Чи не міг би я одержати у Вас заміну.

Я забув сказати, що мій самохід не мав номеру — видно, відбував пробну їзду.

— А леж чому ні? — люб'язно промовив шериф. — Чи можу просити Ваші папери! Кілька хвилин він уважно вивчав мій документ.

Потім викликав одного з своїх підвладних і наказав йому зробити потрібні формальності.

— Чи є у Вас ще якась справа до мене?

Він підвівся, даючи зрозуміти, що авдієнція закінчилась. Я попрощався і рушив до виходу, та потім затримався:

— Пробачте, я зовсім забув... Маю справу до Вас, але трохи іншого характеру. — з цими словами я витяг із кишені вібропістоля. — Чи не видали б ви мені дозвіл на зброю. Правда, він мені й не дуже потріб-

... шериф поклав зброю на стіл перед собою.

ний, але краще все ж таки мати в кишені якийсь папірець...

Деякий час він дивився на мене мовчки, силкуючись відгадати — жартую я, чи говорю серйозно. Потім натиснув якогось гудзика на столі:

— Мені дуже прикро, але я буду змушений затримати Вас на довший час...

— Ви, мабуть, викликали своїх людей, щоб мене арештувати. Не треба було цього робити, але, що сталося, те сталося... Я тільки зазначу, що хоч Ви й маєте тут пару озброєних людей, Ваше життя лежить у моїх руках...

Він блискавичним рухом вихопив кольта й навів на мене.

— Здається, забув Вас попередити, що я не вразливий для куль, — засміявся я і додав, спостерігаючи, що він завагався. — А втім, можете спробувати.

Він хвилинку подумав... поклав зброю на стіл перед собою. До кабінету ввійшло два поліцисти, — широкоплечі молоді хлопці. Ставши струнко, вони запитливо поглядали на мене.

— Ця людина арештована, — звернувся до них шериф. — Відвести.

Коли вони ступили до мене, я витяг вібропістоль. В їх руках також з'явилася зброя. Впали два постріли... В наступну мить

поліцисти тупо дивились на зрізані цівки своїх кольтів, а з вікна з брязком висипалося скло.

— Бачите, — звернувся я до шерифа. — Мені не пошкодили нікчемні шматочки олива. А такі фокуси, — я кивнув головою у бік знищених пістолів, — я можу для Вас виконати навіть на віддалі пари миль.

Він, не слухаючи, стрілив на мене. Куля відскочила від панцеру частотозахисту й скалічила телефон на його бюрку. Погляд шерифа зробився чи не такий саме тупоздивований, як і в обох поліцистів, що розглядали свої пістолі.

— Як це Ви робите?... — почав був він, та я перебив владно:

— Годі жартів. Або видайте мені дозвіл, або... — я помалу звів вібропістоля. Він поблід і, згоджуючись, кивнув головою. Сховавши папірця до кишені, я сказав, звертаючись до всіх присутніх:

— Дивіться, щоб ніхто не довідався про Вашу пригоду. Коли б з'явилося якесь повідомлення про неї в газетах — заплатите життям. Зрозуміло?

Для більшого вражіння я перерізав на двох великий сейф, що стояв у кутку...

10.

Марченко відклав щоденник набік, пояснивши:

— Дальші записи я загубив. Спробую розповідати без «пляну».

«Правдами й неправдами я зібрав чимало грошей: продав кілька винаходів і... ограбував серед білого дня невеличкий банк у тій же таки Швеції. Ну, це вже варто було побачити. Я просто повиламував вібратором двері в сейфах і забрав усі цінності. Видовище було надзвичайне. Уяви собі: спакунувши здобич до валізи, іду спокійно до виходу — бандит бандитом, навіть маска на обличчі — а навколо мене лютують зо два десятки поліцистів, викликаних переляканою адміністрацією банку. Стріляють із пістолів, пробують мене оточити... А від'їхав я звідти поліційним автом, що ним вони приїхали.

Деякий час усі газети були заповнені сенсаційними звідомленнями про цей інцидент. Та й ти, я думаю, теж читала ті крикливі статті.

— Щось пригадую подібне. Тільки я думала тоді, що це тільки вигадка дотепних газетарів...

«Маючи гроші, я міг почати здійснювати легальну частину своїх плянів. Я мав на думці збудувати собі десь на відлюдді лабораторію-базу і там розшифрувати останні записи мого попередника, чи, так би мовити, «предка».

Лабораторію я помістив у Південній Америці, в верхів'ї Амазонки. Не малих грошей коштувало мені перевезти тасмно туди велику кількість потрібних матеріалів, робітників та запевнення їхнього мовчання після будівництва. У чималім будинку серед тропічного пралісу умістилися, крім лабораторії, електривня та приміщення для мене й двох моїх помічників. Один із них видав електривню, а другий, справжній майстер на всі руки, робив потрібні мені апарати. Щедра плата підтримувала бадьорість цих людей серед безлюдних околиць.

Мені скоро пощастило відчитати цікаві записи, — шифр виявився досить примітивним. Як я й сподівався, це була проблема практичного використання атомової енергії.

(Продовження у наступному числі)

Роман-легенда

«Доводжу до відома своїх літературних однодумців, що кінець свого роману «Вальдшнепи» я знищив», — писав Микола Хвильовий у лютому 1928 року з-за кордону. Зробив він це на ультимативну вимогу партії та уряду.

Чому ця вимога поставлена була саме тоді, коли Хвильовий був за кордоном (на лікуванні у Відні) — сказати не легко. Чи тому, що саме в той час друкувався в журналі «Вапліте» роман «Вальдшнепи», який партія охрестила як контрреволюційний разом із ч. 6 «Вапліте». Чи тому, щоб змусити небезпечного ворога лишитися за кордоном і в той спосіб позбутися з хати невгомного противника, розстрілювати якого було не вигідно в ті роки через його незвичайний авторитет і популярність? Саме перед тим такою метою (висилання за кордон) позбулися були Троцького.

М. Хвильовий у всякім разі мав вибір: або врятувати собі життя еміграцією, або ж врятувати товаришів, що zostалися на Україні, та справу, за яку разом із ними боровся. Хто знає чи перед його донкіхотською вдачею не вітали тоді страшні слова Штайна: «Хто не ділить із своїм народом нужду і смерть, той негідний того, щоб жити серед нього?» До того ж позасовітська українська духовність була й тоді в такому стані, що він неминуче увійшов би з нею в конфлікт, лишившись може й за кордоном так, як дома, ізольованим, зацькованим.

З власної волі, а не з примусу він поділив із своїм народом нужду і смерть у страшній 1933 рік. І тільки ради цього «визнав» свої «помилки», здався «на милість» і спалив свій, може найкращий, твір. Громадянин і патріот переміг митця.

Поки офіційна преса поширювала покаєнний лист Хвильового, викрадений із друкарні примірник ч. 6 «Вапліте» з другою частиною «Вальдшнепів» ходив таємно по руках. Ця друга частина була мистецько соковитіша, ідейно ще гостріша, ніж перша. Любовний трикутник Ганна-Карамазов — Аглая горів символічним полум'ям трагічного змагу трьох сил: сірої всепожираючої імперської олігархії, опозиційного українського комунізму і ростучих незламно — молодих сил українського ренесансу.

«Тут кінчається мистецтво і дихає доля й земля», казав один поет. Це колюче дихання долі й історичного ґрунту чуєте ви на своїх щоксах, читаючи навіть другорядні описові сцени другої частини.

У другій частині Аглая далі розгортає свій наступ. Трикутник вона хоче зліквідувати і перетворити його на лінію двох ворожих фронтів. Вона воює за комуніста Карамазова, відриваючи його від сірої партійки Ганни, що мислить тільки черговою передовницею «Правди». Вона дає гучних ляпасів великодержавному шовіністові, московському професорові марксизму Євгенові Валентиновичу, викриваючи його реакційну гнилу імперіалістичну ідеологію, опір'єну марксизмом, «Знаєш, — каже вона до нього, — коли я говорю з тобою (і взагалі з людьми подібними до тебе), тоді я не тільки переконуюсь, що ви цілком пропащий народ, але й більш того: мій світгляд усе більш загострюється і викристалізовується». Вона говорить про переродження російського комунізму в російський фашизм «єдиної неделімої», про те, що партія перетворилась

на збирище паразитів, що присмоктались до державного пирога і «яким в житті при інших умовах зовсім не було б місця... В партії залишилися (я не говорю про верхівку — до неї спеціальний підхід)... тільки кар'єристи ревізорівського масштабу, самоварники й аршинники, тупоголові міщани канарейчного гатунку, некрасиві жінки й. т. ін.» «Ти, Женю, краще розкажи нам, як ти будеш соціалізм в одній країні?... Ну, скажімо так: хіба від твого матеріалізму не залишилися тільки різки та ніжки?... Хіба ви не кастрували життя «пошилим» обожненням Арістотеля, чи то пак «кремльовського мрійника»?... Але, я, Євгенію Валентиновичу, боюсь цих поглядів, бо не хочу розлучитися з партією. Так? І потім навіщо мені ця критика, коли вона може порушити єдність моєї калузької вітчизни? Так? краще вже я буду виконувати туманопускателя і творця «безвремення», щоб потім передати своєму рідному фашизмові... «єдиную-неделимую»? Так? О, ти, безперечно, знаєш, де раки зимують. Ти прекрасно розумієш, що й сам він доживає останні дні. Але ти добре засвоїв і те, що четвертий інтернаціонал сьогодні неможливий і що взагалі становище безвихідне. Десь позахлявно ти, може, і зідхаєш важко, мовляв, з диктатури пролетаріату та з світової революції нічого не вийшло, але в той же час ти не можеш не втішати себе й тим, що Расея збунтувала цілий світ і... значить, по суті нічого поганого не трапилось.

Отже треба лише найти в собі мужність довести до її логічного кінця і тільки! Правда?»

Євгеній Валентинович безсилий перед залізною логікою Аглаї, а вона далі остаточно зриває машкару з цього фашизованого комуніста-імперіаліста.

«Та це ж той самий руський інтелігент-інтернаціоналіст, який з охотою говорить про самовизначення націй... тільки не тих, що входять в Радянський Союз, який всюди бачить Петлюрівщину... і не помічає своєї устряловщини, який і досі думає, що українська культура існує... як австрійська інтрига, який, показуючи Європі досягнення руського генія, виводить на арену й інші народи Союзу... як цікавий «Зоо» ображених руським царатом малп. Словом, це саме той інтернаціоналіст, який під своїм космополітизмом ховає звичайнісінький собі зоологічний націоналізм».

Аглая вважає, що історія не потерпить такої чорної реакції і руху назад. Місія молодій Україні — знищити цю реакцію. «Справа в тому, — каже вона далі комуністові-москалеві, — що український націоналізм не дає і не дасть спокою твоєму російському «мракобесію». Справа в тому, що, як ти не кажи, а в його особі виходить на історичну арену молодий прогресивний фактор... «Аглая блиснула білками своїх очей і зупинилась. Карамазов відчув, як йому прискорено забилося серце: щось без кінця приваблює він побачив у її погляді, і йому здалося, що він стоїть на краї таємного бездонного провалля».

Роздвоєний хитається український комуніст між двох сил. З одного боку його дружина Ганна, партія та ідея інтернаціонального комунізму «загірньої комуні», що перетворюється на очак у машкару чужого неприродного зоологічного тоталітаризму, а

з другого боку — прекрасна, молода, сильна, як леопард, дівчина Аглая, сміливий і розумний бард Українського прогресивного відродження. Нехай і так, нехай Аглая має рацію, що «Маркс — чужорідне тіло для України. Але хто сказав, що Маркс вічний і єдиний прапор прогресу? Сьогодні він веде вже до найбільшої реакції, а спадкоємцем великих визвольних ідей 1917. року, за які він, Карамазов, проливав кров, є тільки молоде відродження його народу. Від вогню жовтневої революції сьогодні остався тільки прекрасний димок». Такі думки Аглаї ширяють у широкому українському степу, і їх слухає захоплено Карамазов із товариством, сидючи над степовим озірцем. Показуючи їм на далекий таємничий у небі димок, Аглая каже:

«Який прекрасний димок. Нюхайте ж, друзі мої, і переконуйтеся нарешті, що нічого вічного нема, і що все в свій час мусить зникнути в безвість, як і цей прекрасний димок. Це, здається, в календарі написано. Але не завжди до календарної мудрости треба підходити з погордою. Отже, не ловіть руками того диму, що тікає від вас і що його не можна зловити. Треба розкласти нове багаття, бо тільки біля нього можна погрітись».

Друга частина роману кінчається на тому, що Карамазов внутрішньо пориває вже з Ганною, з партією, з своїм домом, у якому безсловесно покірною служниця Одарка довершує картину соціального безглуздя, несправедливости та порожнечі. Серед ночі опиняється він в абрикосовому саду під вікном Аглаї і дивиться крізь п'янючий туман своєї любови на чарівну молоду постать Аглаї в кімнаті, дівчини, що своєю досконалістю підноситься в його мрії до олімпійських богів.

Який же зміст дальших розділів роману і скільки їх було тих розділів? Про це порізно розповідають легенди, що обплутали роман «Вальдшнепи». Здається, найближче до істини стоїть переказ, що в роман Карамазова вплутується держава і її поліційні органи. Карамазов стріляється, Аглая ж гине в застінку, як справжній герой. Бо вона з тих людей, про яких мріяв усе життя Хвильовий, про яких писав він у «Санаторійній зоні», малюючи хворих людей і хвору епоху: «Я бачу перед собою нових невідомих людей, — сильних, як леопард, прозоріх, як ЧК, і вільних, як воля». Їх породила жорстока дійсність, вони вирости біля ячеек партії, тиранії яких покласти край і почати нову епоху в історії покликало життя «тисячі Аглаї у спідницях і штанах».

* * *

Р.С.

Тепер часто можна почути голоси, що творчість і боротьба Хвильового належить уже до минулого і не має актуального значення. В цьому ще раз виявляється наша від'ємна риса — легко перескакувати «від степу — до степу», здавати в архів великі справи, що тільки но почали оформлятися першим словом. Характерно, що монографій про Хвильового ми не маємо. Зводити всю ідеологію Хвильового до протесту проти НЕП'у, а його стиль до стилістики орнаментальної прози — значить не бачити, якими велетенськими кроками ішов уперед Хвильовий, значить не відчувати тих безкраїх горизонтів, до яких він прагнув і які відкривав перед ним його гострий зір та його надзвичайна інтуїція. Але це виходить за рамки цієї нотатки.

Ю. Дивич.

Роковини Шевченка в 1942 році

Шевченко — співець і пророк незалежної України — для німців, як і для попереднього окупанта, був надто небезпечний. До того німці добре знали гострі антинімецькі думки Шевченка у його творах: «Послання», «Сон», «Розрита могила». Алеж заборонити й знищити Шевченка було, звичайно, німцям не сила.

Тому німецькі окупанти на Україні пішли протореним шляхом свого попередника, тобто — фальшувань, перекручень, суворой реґляментації всіх проявів українського життя. Так було із святкуванням Шевченкових днів у 1942 році. Спеціальним наказом райхскомісара для України був передбачений порядок проведення українських свят. В наказі було зазначено, що не пізніше двох тижнів наперед українські установи мусять повідомляти про їх проведення німецьку владу. А щоб отримати дозвіл на влаштування свят, обов'язково треба було подати їхню програму і порядок проведення.

Хто не виконував цих пунктів, а робив щось на власну руку, підлягав покаранню як саботажник. Умови були суворі, але працювати треба було.

Перших часів після приходу німецького окупанта у тих містах і селах України, де були національно міцні установи самоврядування, українське національне життя швидко відродилося. У цих місцевостях німці змушені були досить обережно підходити до українських справ. Але там, де українське самоврядування потрапило до неукраїнських рук, українське населення жило тільки тим, що спромоглося йому дати запілля. Одним із найбільших показників живучости української національної ідеї за німецької окупації було проведення святкування шевченківських днів.

Нацисти добре здавали собі справу, чим був Шевченко для України, а тому вже наперед намагалися унеможливити підготовку українського населення до влаштування тих свят.

На підставі спогадів учасників подаю нижче святкування шевченківських днів у місті Кам'янському під німецькою окупацією у 1942. році. Перед цим однак хочу зупинитись на деяких важливих моментах щодо самого міста.

Місто Кам'янське на Дніпропетровщині — це великий промислово-індустріальний центр, що славиться своїми металургійними виробами. За німецької окупації місто нараховувало 99 тисяч мешканців проти 147 тисяч перед війною. За советських часів українське життя в місті було придушене.

Період «безвладдя» під час війни, що тривав кілька місяців, місцеві українські сили використали на відновлення українського життя. Появилася українська газета «Кам'янські Вісті». Місто стихійно набувало українського обличчя, скидаючи з себе шкаралупу російських ознак буття з російською мовою включно. Коли період безвладдя пройшов, і місто перебрали німецькі окупанти, вони божеволіли зі злості, що не зуміли запобігти українському відродженню. Все ж, як і скрізь, німці вжили заходів до ліквідації багатьох надбань українців. Зокрема був заборонений український жовто-блакитний прапор і тризуб, а також замкнено інститути і школи, що дякуючи заходом українського самоврядування були відновили навчання.

Ось у такій ситуації надходили шевченківські дні у 1942 році. Ще за місяць перед святами, тобто в лютому, міське самоврядування схвалило почати підготовку до свят. У

вівторок 24. лютого 1942 року в газеті «Кам'янські Вісті» мала з'явитися стаття під назвою «Національний пророк і борець з' волю України». Німецький цензор цей наголовок викреслив і замінив його на «Т.Г. Шевченко», при чому статтю скоротив на три чверті. До свят Т.Г. Шевченка місто готувалося потайки, тільки за два тижні перед святом німецький комісар міста Кремер одержав від Міської Управи план проведення свят, в якому багато розділів не були вказані, а вони в основному й складали програму.

Так, наприклад, у плані не було написано, що фасада міського театру буде прикрашена великою картиною, яка символізує повстання 1787 року — Коліївщину. При чому повстанці,

Фасад театру м. Кам'янського
у Шевченкові дні 1942 р.

що тримали в руках коси й вила, були ними скеровані в бік театральної вежі, на якій був прикріплений фашистський знак. Посередині мав бути портрет Т. Г. Шевченка, на 4 метри заввишки, над портретом жовто-блакитний прапор. Не було також вказано, що при вході в театр будуть дві

(Закінчення на стор. 14)

(Продовження)

Щоб пройти шлюзи, корабель «залежить від води», якою треба наповнити шлюзний спуск горішнього б'єфу. Країна неспроможна дати потрібну кількість води, тому треба передбачити дуже сильні водогінні устави, спроможні підняти на 440 метрів воду з Середземного моря. Ось це є один із трьох сюжетів «Філістимлянського каналу».

Другий плян — веде через античну «Монте д'Акробім» у долину, продовжену Мертвим морем, яку залишили б для наповнення. Долина Іордану наповнилася б одноразово. Палестина була б також відділена від Трансїорданії морським рукавом.

Канал доходив би до Гаїффи, що являє собою кінець нафтопроводу Месопотамія — Середземне море. Таким чином Гаїффа стала б життєвим пунктом Близького Сходу.

Тіверіадське озеро збереглося б.

Чи побачимо ми незабаром працю екскаваторів, димову колону вибухів, що примусять коливатись цю містичну країну?

Запевняють, що проект зустріне в Лондоні серйозний спротив у фінансових сферах.

ОСУШЕННЯ КАСПІЯ.

Невідомо, чи росіяни думають піднести рівень води Каспійського моря — дуже знекровленого, чи навпаки, чисто та просто зчеркнути його з мапи. Майбутнє цього моря стоїть під запитом.

Каспій має площу на 439.000 кв. км.; майже площа Франції. Його рівень лежить на 27 метрів нижче від океанського і він регулярно знижується в наслідок, гадають, прогресивного осідання дна. Крім того, постачання води під гарячим сонцем при інтенсивному випаровуванні недостатнє.

Дно Каспія переховує великі поклади нафти.

Осушення, часткове чи цілковите, Каспія було б метою відкрити великі нафтовища. Інженери запропонували побудувати греблю впоперек Волги недалеко від Сталінграду, це зробило б врожайними степи,

тоді як Каспій, позбавлений свого головного постачання, за яких 37 років зник би.

Але значно раніше цього терміну величезні нафтові поля відкрилися б для експлуатації.

ЛЕНІНГРАД — ІНДІЯ

Перейдемо до захисників того проєкту, що Каспій являє собою життєві ресурси для народів, які живуть з рибальства; він же — важливий шлях для транспорту нафти через судна — цистерни.

Море має свій бюджет: щоб його зрівноважити, відтинають від Каспія греблями затоки Комсомолец та Кара-Бугаз, що становлять великі обшири випаровування. Перший витрачає 15 куб. км води щороку і буде відрізаний греблею на 10 клм.; другий, що витрачає 20 куб. км., буде ізольований звичайною стінкою на 250 метр.

Аму-Дар'я, також, була б відгороджена греблею, що примусить її через штучне русло на 190 км. завдовжки понести свої води до Каспійського моря.

Пустиня Кара-Кум зробиться великою оазою, а міста зі східного боку Каспія одержали б воду.

Через цю «каналізацію» Аму-Дар'ї знов воскресає давня мрія царів — з'єднання С. Петербургу з Індією через «спокійний» судоплавний шлях, відібраний у держав, які володіють морем.

Акаба або Каспій, затоплення Палестини або приручення Аму-Дар'ї — нові етапи давньої боротьби. Мова йде про Індію...

постаті українця й українки, що тримають в руках великого розміру «Кобзар».

Найкращі мистці малярської справи працювали над оформленням.

Міський комісар прийняв плян і попередив, щоб на свято не було українського прапора, і заборонив співати національний гімн. До газети комісар подав матеріали німця д-ра Павля Публік, який написав статтю про Т. Г. Шевченка під назвою «Життя й діяльність Т. Г. Шевченка». У цій статті, що з'явилася 10. березня 1942 року, знаходимо такі мудрування:

«Шевченко неодноразово говорив, що проти України є три вороги: жид, москаль і лях. Навпаки, цікаво, що про Німеччину він завжди говорив з великою повагою. Шевченко залишається символом нашого часу, якому німці допомогли розвинути свій поетичний геній».

11. березня 1942 року вранці всі готування згідно з пляном були закінчені. Всупереч забороні над величезним портретом Т. Г. Шевченка замаюрів жовто-блакитний прапор.

Ще тільки розвиднилось, а театральна площа вже була заповнена мешканцями міста. О 9-й годині ранку на площі з'явився міський комісар Кремер. Він оглянув оформлення і розлючений швидко повернувся до свого Управління. Для вияснення наказав негайно викликати українського Голову міста. Міського Голову О. С. привезли два поліцаї С. С. Тільки він переступив поріг кімнати Кремера, як комісар кинувся на нього з затисненими п'ястками й зажадав звіту.

«Яке ви мали право вивісити жовто-блакитний прапор?» При цьому комісар бігав по кімнаті й вигукував «саботаж!»

Потім він наказав негайно зняти прапор. Так у присутності мешканців міста був знятий український стяг.

Увечері в театрі відбулася урочиста академія. Театральна зала була прикрашена гаслами зі слів Т. Г. Шевченка, що були написані на жовто-блакитному папері.

Численні гості заповнили залю. Перші ряди зайняли німці. На сцені виступив об'єднаний хор з бандуристами. Слова «Заповіт» стрясали залю. Присутні встали й підхопили спів. Німці були збентежені, але також підвелись. Комісар Кремер зблід і запитав перекладачку:

«Чи не гімн співають українці?»

Перекладачка відповіла, що співають не гімн, але майже те саме — «Заповіт» Т. Г. Шевченка. Академія пройшла з великим піднесенням. Німці були заскочені таким патріотичним настроєм українців.

Панахида по Т. Г. Шевченкові відбулася в міському Миколаївському Соборі, що належав Українській Автокефальній Православній Церкві. Ще ніколи в історії стіни собору не бачили такої великої кількості людей, як у цей день.

Подаючи звіти про свято Т. Г. Шевченка у місті Кам'янському, комісар Кремер звертав увагу Гестапо на потребу негайного слідства проти українців керівників міста, бо вони, на його думку, були пов'язані з «бандерівським ОУН».

Кремер не помилився. Місто було опановане підпільною організацією під проводом «Юрка», що пізніше загинув, виконуючи одне з завдань організації.

К. Р.

ПОПРАВКА. В числі 1. журналу «Пу-Гу» стор. 4 (шпальта 3, рядок 13 знизу) замість «австрійського делегата «читати» австралійського»...

0,01%

(Фейлетон)

Іван Митрофанович зачинив за собою двері, сів на прорізане овальне сидіння і витягнув з кишені піджака акуратно складане останнє число «Правди».

Ці п'ятнадцять хвилин, що Іван Митрофанович провадив за прикрашеними двома нулями дверима, були найщасливішими в його житті.

Тут він не відчував на собі настирливого погляду старшого бухгалтера тов. Ключкіна, не був змушений невпинно перегортати свої папери, коли не було чого робити, або акомпанювати підслесливим реготком тупим жартам секретаря осередку і голови виборчої комісії тов. Гаркунова. Тут він не мусив пильно вважати, щоб не піднести під час голосування руку останнім, слухати в'дливі скарги дружини на відсутність краму в крамницях і тягати за вуха синка Марата за розбиту шибу.

Навіть наступні вибори і те, що їм, звичайним виборцям Сталінської дільниці, випадає завтра «велика честь віддати свої голоси за великого і любимого всенароднього кандидата» — все залишалось зовні.

Коротше кажучи, ніде не відчував Іван Митрофанович своє життя ширшим і повнішим, як за цими дверима з двома нулями.

Іван Митрофанович розгорнув «Правду», запалив цигарку і, смакуючи наперед насолоду від читання міжнароднього фейлетону сестер Зубр, затягнувся. Але коли він пропустив крізь блакитне кільце тоненький струмок диму і стрельнув узловж нього прижмченими очима, його погляд упав на слова, виведені на помальованих білою олійною фарбою дверях.

Іван Митрофанович зомлів...

Ці два слова були написані звичайним хемічним олівцем, який мав при собі Іван Митрофанович у кишені, друккованими літерами, як їх міг би накреслити кожний урядовець тресту «Хемвугілля». Написано було лише: «геть грузина!»

Гарний настрій Івана Митрофановича розвіявся разом із блакитним кільцем диму. Перебування в кабіні Івана Митрофановича

В «Клубі п'ятох» у Парижі зустрілись на вечірці видатні французи, серед них боксер Марсель Седан і тенісист Іван Ретра. Тут вони показані під час жартівливого герцю. Седан (зліва) здається нокавтований або, принаймні, важко влучений. (Фото А. Р.)

віч-на-віч з написом, до того ж напередодні виборів, було небезпечною компромітацією.

Що робити?

Закреслити напис або побігти і донести про нього секретареві Гаркунову?

Але напис уже міг хтось прочитати, і кожний вчинок Івана Митрофановича могли б зрозуміти як запізнений переляк або спробу відвести від себе підозру.

Ні, найрозумніше було б нічого нікому не казати, а непомітно залишити убиральню, коли в ній нікого не буде.

Але, як на злість, навког не вгавав безупинний рух: була четверта година, працівники збирались додому.

Іван Митрофанович набрався терпіння, протер окуляри і спробував заглибитись у часопис.

Але фейлетон сестер Зубр здався йому на цей раз нецікавим. Та й як було читати?

Двері безперервно грюкали. Пластмасові підшви човгали об підлогу з метлахських плиток.

Хтось міцно стукнув у двері кабіні, в якій сидів Іван Митрофанович, і він почервонів зі страху, коли йому в вуха вдарив сердитий бас секретаря осередку товариша Гаркунова:

«Чорт би його взяв! Скільки можна сидіти? Чи не знепритомнів?»

Та червоне обличчя Івана Митрофановича стало олив'яно-білим, коли він почув:

«А може й справді знепритомнів! Чи не викликати слюсаря?» На щастя в цю хвилю одночасово звільнилися дві сусідні кабінні, і нетерплячі відвідувачі заспокоїлись. Рух почав спадати і остаточно завмер.

Була вже п'ята година. Іван Митрофанович підвівся на зомлілі ноги, простяг руку, щоб відсунути заціпку. В цю саму мить хтось відчинив вхідні двері убиральні і вигукнув:

«Ей там... Нікого нема?»

Зрозуміло, Іван Митрофанович не відгукнувся. Почекавши ще трохи, він потихеньку виїшов у коридор і подався до виходу.

Не залишилось ніякого сумніву — установа була замкнена до понеділка.

Щось піднялось до горла Івана Митрофановича — завтра вибори, як же він голосуватиме?

Він був підняв волосатий кулак, щоб ударити в двері, але вчасно схаменувся.

Двері були замкнені, залишилось вікно.

Іван Митрофанович відчинив його і виглянув: на п'ять поверхів збігала вниз сіра цементова стіна.

У Івана Митрофановича закрутилось у голові, і він відвернувся.

На протязі якихсь пів метра стояло відчиненим вікно сусідньої установи. Це був останній шлях на волю, і Іван Митрофанович вирішив з нього скористатись.

Темніло, на вулиці не було нікого.

Іван Митрофанович зліз на підлокітник, ухопився однією рукою за раму, мацаючи долонею другої шорстку стіну, ступнув уперед і похитнувся.

Наступного ранку Іван Митрофанович не стояв у черзі перед виборчою урною.

Він лежав з проломленим черепом у трупарні і не чув переполоху, що викликала його непередбачена відсутність на виборах.

Не міг Іван Митрофанович бачити і ще блідшого від нього голови виборчої комісії товариша Гаркунова, коли той складав свій звіт:

У виборах взяло участь 99,99% виборців. За всенароднього кандидата бльоку комуністів і позапартійних голосувало 99,99%.

... Бракувало 0,01%! ...

УСМІШКИ

Промовці, що довго говорять, завдають слухачам чимало клопоту. В різних місцях пробують обмежити їхній час по-різному. Так, у Південній Африці є такий закон, що кожний промовець повинен стояти на одній нозі; тільки він торкнеться землі другою ногою, — його час закінчився!

Складніший, але й успішніший спосіб вигадали в Кенті (Англія).

Проти промовця висить велике людське обличчя з висолопленим язиком. Язик теліпається під час промови. Через 8 хвилин від початку одне око починає моргати, даючи знак, щоб промовець скінчив. Якщо він не звертає на це уваги, через дві хвилини в залі автоматично гасне світло.

— Маестро! — захоплено гукнула чарівна молода леді, зустрівши відомого маляра Серджента.

— Ваш автопортрет на виставці такий чудовий! Надзвичайна схожість! Я не могла втриматись, щоб не поцілувати його...

— А чи він вернув поцілунок?

— Ні...?

— Ну, — посміхнувся маляр, — тоді схожість не повна.

В Парижі є оригінальна установа, що постачає самотнім подорожуючим американкам чоловіків-американців для супроводу. «Якого Ви хочете? — запитав одну таку пані службовець, — з півночі чи з півдня родом?»

— А яка між ними різниця?

— Південці галантні й бідові; люди ж півночі — романтики й милі балакуни...

— Велл, — сказала пані, — я візьму південця... але з найпівнічнішої частини півдня.

— Від'їжджаючи в пошлюбну подорож, молодик, що завжди їздив сам, купив у касі тільки один квиток. Коли жінка здивовано вказала йому на це, він, не зніяковівши, відповів:

— До біса, любя, ти маєш рацію! Я ж зовсім забув про себе!

— Я був певен, що я не вмер, — заявив солдат, приведений до притомності лікарем.

— Звідки ж ця певність? — ввічливо поцікавився лікар.

— В мене мерзли ноги і я був голодний, — відповів вояк. — Якби я вмер, то пішов би до раю чи до пекла. В раю я не був би голодним, а в пеклі мені ноги не померзли б.

Японці святкуючи на Б..... перемогу над англійцями, запросили і місцевого ватажка.

Підпийлий дикун гордо заявив офіцерам, що в нього є крапля японської крові.

— Якто? — здивувались японці.

— Позавчора, — відповів той, — я ззів вашого генерала...

СПРОБУЙТЕ БУТИ ДЕТЕКТИВОМ

Кожна догадлива людина може бути детективом. Переконайтесь у цьому, подумавши над наступними випадками:

1) Мій брат одружився з Джен, сестрою своєї вдови, — каже Ваш клієнт. — Допоможіть нам її відшукати... Ні, мій брат ніколи не брав розлуки.

Де б ви шукали Джен?

2) Ви маєте арештувати певну жінку на вокзалі. Вам відомо, що вона перебрана за чоловіка і носить синє двобортне пальто. З потяга виходить одночасно двоє чоловіків у схожих на описане пальтах. Але один деталь допомагає вам встановити, хто з них жінка. Що саме?

Відповідь:

1) На цвинтарі, якщо йде мова про вдову, то чоловік уже помер. Він спершу був одружений з Джен, а потім зі своєю вдовою.

2) Жінки застібають гудзики на лівому, чоловіки на правому боці.

Британський майстер боксу ФРЕДДІ МІЛЛС, що переміг 17. II. 47 італійця Еріко Бертоля (Фото А. Р.)

БІБЛІОТЕКА В КИШЕНІ

Американські видавництва в останні роки зробили революцію, що її читачі з радістю привітали.

Американські книжкові ринки заповнені тепер книжками кишенькового формату з ціною від 25 центів. Мільйонові накладки цих видань громадськість зустріла з великим інтересом.

Винахідником цієї ідеї подання мистецтва з діловитістю був Роберт Деграф. Він пішов назустріч численним читачам, що ні дорогих бібліотек не можуть придбати, ні часу чи можливості відвідувати громадські бібліотеки також не мають. Книжки, що їх кілька штук легко міститься в кишені, мають цільовозну оправу. Видання мають величезний успіх.

Їх можна одержати в книгарнях Нью-Йорку, на залізничних стаціях, в автоматичних кіосках. Найрізноманітніша література: від біблії до детективної повісти, від класиків до найновіших романів пропонується в цій кишеньковій формі й охоче купується. Від 1939. року розпродано цих 25-центових книжок до 200 мільйонів.

Яку б службу послужили нам, мандрівникам світу, такі видання, нема що й доводити. Це вже не розвага, не тільки люксус чи зручність, а просто порятунок був би для українця, що змушений мало не щодня десь мандрувати.

СВІТОВІ МАЙСТРИ У ЗИМОВОМУ СЕЗОНІ

Великі морози не вплинули на закінчення академічних змагань. В скоках на вишках з результатом 60,68 м. австрієць Декарт отримав 9-ту золоту медалью для своєї країни, що великою мірою вплинуло на загальну перемогу Австрії, яка після завзятої боротьби випередила Польщу й Швейцарію. Євген Шульц (Зальцбург) здобув сам 3 перемоги для Австрії в різних видах їзди на лижвах. Переможцем серед жінок вийшла теж австрійка Дагмар Ром. Едді Рада, австрійський першун у мистецтві їзди на льоду, в Давосі теж став академічним світовим переможцем. Євген Шульц переміг в їзді на лижвах на 16 км. з часом 1:08,20. Мистецтво їзди на льоду серед жінок принесло успіх для угорців, де Єва Саарі перемогла, випередивши сестру Марію. Парну їзду виграли Андре Кекесі, Аде Кіралі (Угорщина). Фінляндія здобула також 2 перемоги: Паркінен виграв першість у швидкості їзди на льоду, Волзіайнен північну комбінацію. В заїзді на лижвах на 32 км. дружини Польщі й Італії довго мінялись успіхами, але в кінці Польща таки перемогла з часом 2:18,59. Першість з хокею з вигрешем проти Швейцарії 5:4 здобула Чехо-Словаччина.

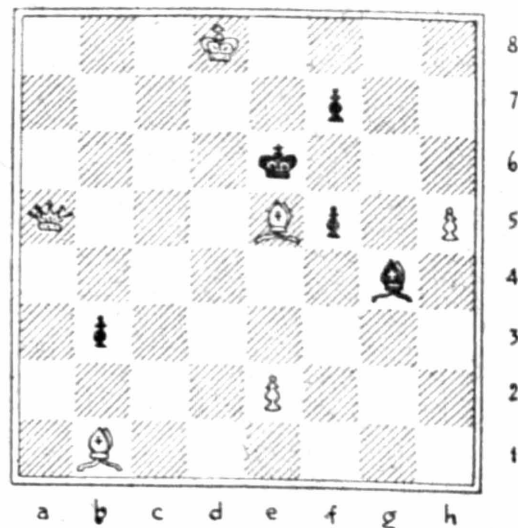
В Давосі відбулись також змагання на першість Європи в мистецтві їзди на льоду. З жінок перемогла 18-річна канадійка Барбара Скотт. Серед чоловіків швайцарець Ганс Герхівелер. В парній їзді найкращі осяги мали представники Бельгії.

В тенісному матчі з Португалією Франція вийшла переможцем. Англія виграла кубок Європи з настільного тенісу в грі проти Швейцарії 4:1. В першості Австралії з тенісу переміг у жорсткій боротьбі Дінні Пейльс проти Джона Бромвіча 4:6, 6:4, 3:6, 7:5, 8:6.

Джо Луїс буде захищати свій титул у боксі проти Джо Валкотта і Брока Вудкока. Тепер світовий першун з боксу перебуває в Мехіко, де він проведе показову зустріч проти Артуро Годой. В Парижі відбулись дві визначні зустрічі з боксу: перемогою нокаут над бельгійцем Фуке француз Марсель Кердан здобув звання першуна Європи в середній вазі, а його земляк Вільмен, перемігши англійського майстра Родеріка, став першуном Європи в півсередній вазі.

Тодор Ол

ШАХОВА ЗАДАЧА № 2

Білі починають і дають мат за 3 ходи.

Керівники зовнішньої політики С. Ш. А. Генерал **ГЕОРГ МАРШАЛ** (в центрі), сенатор **КОНЕЛЛІ** (праворуч), сенатор **АРТУР ВАНДЕНОБЕРГ** (ліворуч). (Фото А. Р.)

Відома американська кіноакторка і танцюристка **ГІНГЕР РОГЕРС**, що в повоєнній Німеччині мала великий успіх в американській картині «Панна Кітті», накручує тепер новий фільм «Величава лялька». На фото актриска серед своїх малих друзів на вечірці, яку вона улаштувала для дітей у Нью-Йорку. (Фото А. Р.)

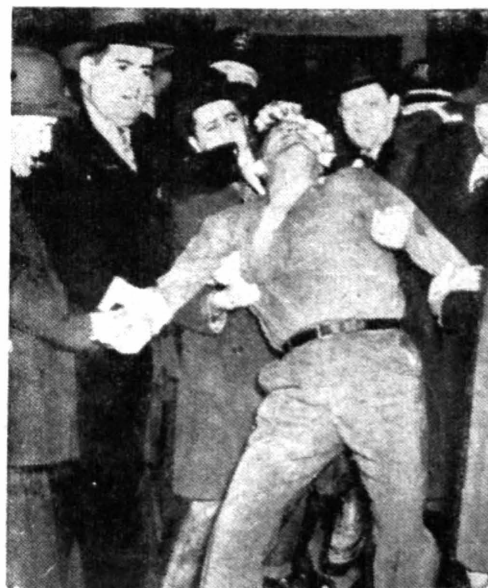
Британському майстрові важкої ваги **БРОК ВУДКОКОВІ** присуджено звання чемпіона цього року. Ліворуч він з трофеями. (Фото А. Р.)

Польський президент **БОЛЕСЛАВ БЕРУТ** присягає польському сеймові. Праворуч маршал сейму **ВЛАДИСЛАВ КОВАЛЬСЬКИЙ**. (Фото А. Р.)

С. Ш. А. відновили посольство в Італії. На фото: ліворуч посол **ДЖЕМС ДЮНН**, праворуч президент Італії **НІКОЛЯ**. (Фото А. Р.)

В Чикаго під час злому сейфа зашкочено банду злодіїв. Двоє бандитів були вбиті, ватажка заарештовано. Цей арешт відбувся справді драматично. (Фото А. Р.)